

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

УДК 7.067

ФЕНОМЕНИ АСКЕТИЗМУ ТА СТАРЕЦТВА В КОНТЕКСТІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ XVIII СТОЛІТТЯ

Бричка А.В.

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

В статті розглянуті феномени аскетизму та старецтва в контексті духовної культури України XVIII ст. Встановлено, що старецтво є рідкісним культурним феноменом, що зародився в надрах чернечої культури, але не мав ні чіткого визначення, ні меж, ні певного суспільного статусу. Старецтво є духовним керівництвом визнаного ченця-аскета з певним духовним досвідом, що носить характер духовного лікування, кардинальної перебудови духовного ладу учня-послушника. В XVIII ст. старецтво стало єдиною оздоровчою силою чернецтва, духовною серцевиною Церкви, що через оздоровлення церкви здійснювало лікувальний вплив й на світське суспільство нашої країни. Завдяки діяльності видатного українського подвижника Паїсія Величковського, до XIX століття послух як аскетичний подвиг стає центральним моментом у вітчизняному чернецтві.

Ключові слова: аскетизм, духовна культура, ісіхазм, старецтво, Паїсій Величковський.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. XVIII ст. є одним з найважливіших періодів в історії української культури, період, який буде мати вирішальні наслідки для прийдешніх поколінь. У цьому столітті відбуваються процеси, що виносять на поверхню безліч проблем, які або століттями перебували в сплячці, або були зовсім невідомими. Протягом цього століття відбувалися трагічні для української культури події руйнації Запорізької Січі та ліквідації козацької республіки, що призвело до занепаду державності. Водночас цей період характеризується появою багатьох виданих українців, значним культурним злетом, який дослідники називають «золотою добою української культури».

В цій атмосфері в українській духовній культурі відбувається відродження аскетизму та старецтва, не в останню чергу завдяки діяльності видатного українського подвижника Паїсія Величковського (1722–1794). Водночас, феномени аскетизму та старецтва в контексті духовної культури України XVIII ст. наразі досліджені недостатньо, що зумовлює актуальність обраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Певні аспекти досліджуваної проблеми висвітлювали І. Огієнко, М. Приселков, М. Доронович та інші. Відомості про аскетизм та старецтво можна почерпнути з робіт, присвячених дослідженню духовної спадщини видатного українського старця Паїсія Величковського, серед яких можна відзначити праці С. Четверикова «Молдавський старец Паисий Величковский, его жизнь, учение и влияние на православное монашество», Тахиаос А.-Э. Н., «Возрождение Византийского мистицизма старцем Паисием Величковским (1722–1794)», С. Шумило «Преподобный Паисий Величковский и Запорожская Сечь», Е. Владимировна «Преподобный Паисий Величковский», М. Ганицького «К жизнеописанию старца Паисия Величковского», Н. М. Дилевського «Старец Паисий Величковский и его болгарские читатели», Д. Кенанова «Стихова прослава на схиярхимандрит Паисий Величковский», Л. Полякова «Старец Паисий Величковский

как учитель аскетики», І. Паюла «Славянские ученики прп. Паисия XVIII – начала XIX веков», Г. Самуряна «Архимандрит Паисий Величковский», І. К. Смолич «Русское монашество», В. Старика «Неопубліковані листи Паїсія Величковського до Запорозького Війська» та ін. Однак сучасних комплексних спеціалізованих досліджень феноменів аскетизму та старецтва в контексті духовної культури України XVIII ст. вітчизняними науковцями поки що не проведено.

Постановкою проблеми даної статті є дослідження феноменів аскетизму та старецтва в контексті духовної культури України XVIII ст.

Виклад основного матеріалу. Духовна культура України XVIII ст. зазнавала вплив багатьох зовнішньополітичних факторів. В ті часи ряд регіонів України на початку XVIII ст. знаходилися у складі різних держав. Лише наприкінці XVIII століття Правобережжя та Південь України були приєднані до Російської імперії, куди вже входили Лівобережжя та Слобожанщина. Однак Східна Галичина до середини 70-х років перебувала у колоніальному володінні Польщі, а з кінця XVIII ст. разом з Північною Буковиною та Закарпаттям — під владою Австрійської імперії. В російській частині України розгортався процес русифікації, в Західній Україні — полонізації, онімечення та мадяризації. Обидві монархії — австрійська і російська намагалися обмежити національно-культурний розвиток, денаціоналізувати українське населення, позбавити його своєї культури і знищити українську мову. У XVIII ст. в Україні вся система релігійних організацій, православних і уніатських, продовжувала бути фундаментом духовного життя українського народу. Поряд з цим православна церква, підпорядкована російському царизму, поступово ставала знаряддям русифікації українців [1].

Не кращі часи переживало й монастирське життя. Слід відзначити, що в житті української православної церкви чернецтво займає особливе місце. Виникнувши в надрах Церкви як діяльний вираз прагнення мирян до християнського ідеалу,

чернецтво поступово стає самостійним інститутом Церкви, її найбільш активною і діяльною силою. Навколо цього «ядра Православ'я» концентруються і клірики, і миряни: простий народ, сановні особи, вчені богослови – все тягнуться до відлюдників, шукаючи розради і духовного повчання.

З'явившись на Русі, чернецтво швидко поширилося по країні внаслідок того, що з самого початку аскетичне вчення християнства знайшло живий відгук в душах новонавернених людей. Чернецтво дуже швидко набуло на українських землях особливого значення ще й тому, що воно несло народу освіту і культуру, осередками якої ставали монастирі.

Крім виконання своєї церковної місії, монастирі виявлялися залученими в національно-політичне та культурне життя країни. Представники чернецтва перебували в живому і майже безперервному спілкуванні зі світом. Це не пройшло безслідно для внутрішнього розвитку монастирського укладу. Хоча вплив світу на чернецтво в різні епохи виявлялося з різною інтенсивністю, всеж ті чи інші негативні явища в житті монастирів завжди були пов'язані з політичними подіями в українській історії. Взаємовідносини між державою і Церквою на Русі завжди мали виняткове значення, і це постійно, так чи інакше, відбивалося на житті ченців, на їх поглядах, часто залучаючи духовні сили чернецтва в політичні процеси або навпаки, чернецтво ставало об'єктом уваги політичних діячів.

Так, завдяки реформам Петра I, церковна влада в особі Святішого Синоду втратила колишній, що існував до XVIII століття, тісний зв'язок з чернецтвом. Синод практично не займався питаннями монастирського життя. Реформа Петра I спричинила за собою принципові зміни у ставленні держави до Церкви. Ці зміни були надзвичайно суттєвими: «Духовний регламент» будовав взаємовідносини між Церквою і державою на абсолютно новій основі. Церква втратила правову незалежність і стала державною установою – Відомством православного віросповідання. Держава взяла на себе опіку над Церквою; втручання в церковні справи стало правовою нормою, і цей принцип зберігався непорушним.

Петровські перетворення внесли релігійно-моральний розкол між вищим шаром суспільства і простим народом, що традиційно був більш консервативним. Народний побут і народна побожність, релігійно-моральні ідеали народу залишилися майже не порушеними петровськими перетвореннями, але стиль життя, звичаї і погляди дворянської верхівки стрімко змінювалися. Голос Церкви, в першу чергу в особі духовенства, не був чутний цивільною владою. Їй давали можливість говорити тільки те, що було завгодно імператору і його чиновникам. Після смерті Петра I в 1725 році нові урядові заходи, що стосувалися інституту чернецтва, продовжили його політику. Якщо в цей період і виявлялися прагнення до оздоровлення чернечого життя, то йшли вони від здорових сил всередині самого чернецтва, головним чином від старецтва XVIII і XIX століть.

Старецтво – не позначення віку і не посада, яку займають за призначенням. Старець – це специфічного роду зв'язок між наставником і послухником, який вимагає і від наставника і від

послушника особливої внутрішньої готовності цей зв'язок здійснювати. Старецтво – це вищого роду учительство, коли йдеться не про розумове або моральне керівництво учнем, але про керівництво духовне. А так як керівництво підлягає спочатку душі, підвладна усіляким пристрастям, то і духовне керівництво старця носить характер духовного лікування, кардинальної перебудови духовного ладу учня-послушника.

Від наставника-старця, таким чином, потрібна здатність прозріння душі людської до самих її останніх глибин, знання і розуміння підстав і причин її пошуків і рецепти її лікування. Так, один з найбільш оригінальних сучасних церковних письменників архимандрит Рафаїл (Карелін) зауважує: «У духовному керівництві треба володіти властивістю відчувати чужу душу. Духовними керівниками не «призначаються», кількість прочитаної літератури не робить людину духовним наставником. Тут потрібні здібності, інтуїція, благодать Духа Святого, щоб бачити душу кожної людини, відчувати її, допомогти людині знайти самого себе і свій шлях. Духівник, який діє за шаблоном і схемою, як психолог, буде калічити своїх дітей. Душа людини глибше всіх систем і схем» [2, с. 18].

Причому в даному випадку ніколи при істинному наставництві не йдеться про нав'язування волі старця. Старець тут виступає лише глашатаєм, транслятором волі самого Бога. Тому діада наставник – послухник перетворюється в тріаду Бог – старець – послухник. У рекомендаціях старця, таким чином, не існує ніякого тиску, ніякого свавілля, поради старця – вільний союз двох волею – Бога і послухника, що здійснюється за допомогою керівництва старця. Тому рада досягне своєї мети тільки в разі, по-перше, здатності досвідченого наставника бути не оракулом, але виразником Божих вказівок і, по-друге, здібності учня слідувати цим вказівкам, вільно відсікаючи свою волю для прийняття волі Божої.

З боку старця слід виділити наступні його необхідні для наставництва якості:

- він повинен бути досвідченим молитовником, який пройшов всі стадії молитовного подвигу і досяг вершин Богоспілкування;
- бути психологом від Бога, тобто прозрівати душу послухника до самих її останніх глибин;
- володіти даром міркування, щоб зуміти словесно донести до учня Божу волю;
- мати граничну ступінь смирення для того, щоб не заступити своєю волею волю Бога по відношенню до свого учня [3, с. 336].

В свою чергу, послухник повинен мати наступні якості:

- повна віра;
- щирість в слові і справі;
- не виконувати ні в чому своєї волі, а завжди про не запитувати старця;
- не перечити, не сперечатися;
- вчинене і чисте сповідання гріхів і таємниць сердечних [4, с. 5].

З усього вищесказаного щодо різних сторін старецтва і суперечок навколо цього явища християнської аскетичності можна, таким чином, зробити наступний короткий висновок: вищим аскетичним подвигом подвижника є подвиг старецтва, коли подвижник отримує дар продовжити аскетичну

духовну традицію через своїх учнів, а учні стають гідними сприйняти і продовжити цю традицію.

При цьому слід відзначити, що саме старецтво, його статус у суспільстві завжди був трохи не визначений. По-перше, старецтво – явище рідкісне, та до того ж таке, що спонтанно виникає в надрах чернечої культури.

По-друге, і саме старецтво спочатку декларувало свою «не-мирську», зовнішню непричетність до справ «світу цього», а отже, порушувало деякі звичні соціальні норми.

По-третє, навіть тоді, коли старецтво протягом історії набуло цілком відчутні форми, з'явилися великі локалізовані громади, – і тоді старецтво залишилося в соціальному сенсі на становищі маргінального члена цих громад.

У церковній традиції старець – це той же чернець, часто навіть не священного чину, але, за внутрішнім переконанням громади, він – людина, повна Духа Святого і тому має духовно обумовлені повноваження бути для інших наставником, що направляє до духовної досконалості. Можливість стати старцем не залежить від посади або взятого на себе послуху, а залежить тільки від духовного обличчя людини.

З іншого боку, явище старецтва залишило помітний слід не тільки в чернечій культурі, а й у суспільному житті країн християнської культури.

По-перше, очевидно, що поява старецтва як інституційної форми було закономірним в епоху становлення старецтва як самостійної спільності, так і соціальної групи в тих соціальних формах, які нині нам добре відомі навіть за сучасними монастирям Греції, Сербії, Західної Європи і, звичайно, України. Зв'язок між формуванням потужних соціальних груп в середньовічних державах – чернечих спільнот і установою інституту старецтва був безсумнівно, однак він мало досліджений сучасними вченими.

Другий момент – старецтво надавало не тільки сильний вплив на духовне життя ченців, але і справляло певний вплив на динаміку культурного життя соціуму в цілому. Непублічні, «келійні» директиви старця в епоху християнської цивілізації могли привести до зміни парадигм в світогляді людей в масштабах цілої держави. Особливо наочно це видно на прикладах культурної історії Візантії і її християнських сусідів – Грузії, Вірменії, Рима. Тоді духовний авторитет одного простого ченця міг протистояти думці цілого собору, наділений вищою владою церковних ієрархів і світських володарів.

У давньоруській традиції старцями називали досвідчених, що мали духовні і аскетичні пізнання, ченців. Ці досвідчені ченці через деякий час могли ставати вчителями молодих ченців. Їх часто називали батьками, наставниками, вчителями, хрещеними, старшими або старцями. Всі ці імена означали глибокий духовний і аскетичний досвід, синівську шану. У монастирі старець зазвичай не має влади, не входить в управління монастирем. Він не обирається ніким, тільки лише його духовний навик, молитовний спосіб життя робить його старцем. Старець мимоволі притягує до себе всяку душу, що шукає Бога, так як в ньому самото відчувається присутність Божу.

Феномен українського старецтва XVIII ст. важко зрозуміти, якщо не спиратися на порів-

няльно-культурний аналіз цього явища в історичній перспективі. Однак навіть недосвідченому досліднику ясно видно, що у нашого старецтва свій особливий шлях і свої відмітні ознаки, що відрізняють його як від західної, так і від східної традиції християнської аскези і передачі духовного досвіду. Старець на Русі занадто самобутній, щоб розглядати його через призму вимог до духовного керівника в древніх монастирях Єгипту, Візантії чи інших центрів зародження чернечої культури. Проте необхідно простежити загальні тенденції розвитку культури старецтва в цілому і духовного керівництва як її важливої складової.

Древнє старецтво досить добре було вивчено цілим рядом західних дослідників (Ф. Шпідлік, Г. Бунге, Т. ОЕСР та ін.). Роботи по вивченню стародавнього старецтва були і в російській дореволюційній літературі, наприклад дослідження професора С.І. Смирнова.

Основні риси цього явища вже коротко згадані вище. Зазвичай чернець спочатку ставав послухником будь-якого досвідченого ченця, під чим розумілася слухняність йому, тобто відсікання своєї волі. Слухняності часто були важкі, здавалися безглуздими, незрозумілими, жорстокими, але вони не були самоціллю. Без відсікання своєї волі послухник не міг вийти зі звичайного мирського існування і перейняти дух досвідченого старця. Старець мав мати певну прозорливість, щоб відчувати внутрішні порухи душі послухника і впливати на них.

Святитель Василь Великий застерігає початківців ченців від пошуків наставників, які прославились якимись зовнішніми справами. Головним критерієм при виборі наставника він називає духовний досвід і знання Божественних Писань. Як правило, у старця був один учень або два, щонайбільше – три. Наставник і його учні жили під одним дахом.

В історії старецтва описані різні способи, якими наставники навчали учнів. Іноді старець міг нічого не говорити, а учень повинен був повторювати його справи, іноді практикувався повний послух, одкровення помислів. При будь-якому способі наставництва головною метою було виховання ченця, допомога на шляху духовного зростання.

Дослідник старецтва С. І. Смирнов зазначає, що старецтво було виключно чернечим інститутом, було «основою всього ладу чернечого життя... сумісної з усіма формами монастирського життя, і його можна спостерігати всюди, де тільки було влаштовано християнське старецтво» [5, с. 25].

Стародавні монахи нерідко володіли особливими духовними даруваннями. Але Батьки старецтва застерігали від захоплення прозорливістю, баченнями та іншими чудесами. Преподобний Пахомій повчав братію: «Людина, яка має тверду віру і живе за Божими заповідями, краще тієї, яка має дар видінь, бо вона Храм Божий» [5, с. 62].

Преподобний Касіян говорив, що «чудеса, збуджуючи подив, мало сприяють святому життю»; «Більше диво становить вигнати з себе пороки, ніж бісів з інших» [5, с. 62].

Послух наставнику був обов'язковою рисою чернечого старецтва. Але в разі виявлення брехні учень зобов'язаний був негайно припинити навчання у старця.

Якщо древнє старецтво – інститут чернечої культури, в основі якої лежить традиція ісіхазму, безперервне повторення Ісусової молитви, то феномен старецтва на українських землях XVIII ст. полягає в поєднанні суворого подвижництва з активним впливом на духовне життя як чернечої громади, так і світської. Старець в українській культурній традиції – це передача життєвих і духовних настанов. Спільне в древніх і українських старців – це досконала самозречена любов. Висоти цієї чистої любові можна досягти шляхом послуху і смирення, шляхом відсікання своєї волі, постійного спостереження за своїми помислами.

Традиція старецтва на Русі має два начала – споглядальності і благодійності. Споглядальність – це мета духовного життя, що складається не в зовнішньому подвигу, а у внутрішньому наближенні до Бога, в «духовному укладенні», в «постійній увазі до себе», в боротьбі зі своїми духовними потягами, в освяченні та освіті серця «умовою молитвою». Ця мета не може бути досягнута без зречення від власної волі, без підпорядкування досвідченому духовному наставнику або, за відсутності його, керівництву Святого Письма і Святих Отців.

В подальшому ці два начала поділяються. Якщо формально слідувати лише началу споглядальності втрачається зв'язок із світським життям людини. Однак, якщо надавати пріоритет благодійності, чернецтво поступово «секуляризується», зростається з державою, на шкоду духовному діянню. Саме останнє призвело до занепаду чернецтва та старецтва в XVIII ст.

Відродження старецтва почалося у XVIII столітті, коли, здавалося б, обстановка в суспільстві абсолютно не сприяла цьому. Релігійна реформа Петра I, секуляризація церковних земель Катериною II, руйнування козацтва та занепад української державності – все це вело до зубожіння монастирської культури. Українські ченці йшли в ліси а також за межі країни: на Афон, в Молдовію та ін.

Автори досліджень про вітчизняне старецтво сходяться на думці, що засновником цієї традиції є преподобний Паїсій Величковський (1722–1794). Провівши кілька років на Афонській горі, він добре володів грецькою мовою, що дозволило йому читати грецьких Отців в оригіналі і перекладати їх писання на слов'янську. Саме під впливом грецької традиції преподобний Паїсій відродив старецтво і розкрив значення чесноти послуху. «Кожен, – пише він, – повинен мати когось досвідченого в духовному керівництві, кому б він повністю віддавав свою волю і корився як Самому Господу» [6, с. 84]. Своім послухом Ісус Христос змінив наш непослух. Жоден інший спосіб життя крім гуртожитку з послухом не рятує людину так скоро від всіх душевних і тілесних пристрастей завдяки смиренності, яке народжується від послуху і приводить людину в її первісно чистий стан. Гуртожиток з'єднує людей великої

взаємною любов'ю, всі вони стають як би єдиним тілом і членами один одного, маючи загальну главу Христа. В ім'я цієї святої любові вони коряться духовному отцю, сповідаючись йому, зрікаючись своєї волі. Послух – це найкоротші сходи до Неба, що має тільки один щабель – відкидання своєї волі. А хто відпадає від послуху, відпадає від Бога і від небес. Всі ці думки батька Паїсія були порожніми словами. Він провів їх у життя своєї громади.

Автор ґрунтовного дослідження, присвяченого життєвому шляху старця Паїсія, С. Четвериков відзначає, що «Не можна правильно уявити собі духовний стан руського чернецтва і російського народу в XVIII і XIX ст., не враховуючи духовного впливу старця Паїсія та його учнів. Цей вплив поширився більш, ніж в 100 оселях 35 єпархій російської Церкви, при посередництві понад 200 учнів старця та їх наступників. Під його впливом змінився вигляд руського чернецтва: піднеслося значення внутрішнього духовного подвигу, про характер якого можна судити зі старчої Оптиної Пустелі і по зображенню його в російській літературі – «Брати Карамазови». Славнозвісні з російських письменників (Гоголь, І. В. Киреевский, Достоевський, Л. М. Толстой, В. С. Соловйов, К. Н. Леонтьев та ін.) помітили цей духовний рух в російському чернецтві, вивчали його і відчували на собі його вплив» [7, с. 1].

Загалом, до XIX століття в результаті всезростаючого інтересу до святоотецької спадщини, викликаного працями преподобного Паїсія Величкового, послух як аскетичний подвиг стає центральним моментом у вітчизняному чернецтві.

Висновки. Таким чином, старецтво є рідкісним культурним феноменом, що зародився в надрах чернечої культури, але не мав ні чіткого визначення, ні меж, ні певного суспільного статусу. Старецтво є духовним керівництвом визнаного ченця-аскета з певним духовним досвідом, що носить характер духовного лікування, кардинальної перебудови духовного ладу учня-послушника. Старецтво є вищим аскетичним подвигом подвижника, коли подвижник отримує дар продовжити аскетичну духовну традицію через своїх учнів, а учні стають гідними прийняти і продовжити цю традицію.

В XVIII ст. перетворення Петра I та його наступників негативно відобразилися на церковному житті та духовній культурі України в цілому. В свою чергу, в середині чернецтва зростав занепад, викликаний надмірним залученням чернецтва до світського життя. В цих умовах старецтво стало єдиною оздоровчою силою чернецтва, духовною серцевиною Церкви, що через оздоровлення церкви здійснювало лікувальний вплив й на світське суспільство нашої країни. Завдяки діяльності видатного українського подвижника Паїсія Величкового, до XIX століття послух як аскетичний подвиг стає центральним моментом у вітчизняному чернецтві.

Список літератури:

1. Білоцерківський В. Я. Історія України: Навчальний посібник / К.: Центр учбової літератури, 2007. – 536 с.
2. Рафаїл (Карелін), архимандрит. Тайна спасенія. – М., 2004 – 128 с.
3. Митрополит Сурожський Антоній. Духовное руководство в Православной Церкви // Митрополит Сурожський Антоній. Труды. – М., 2002. – С. 336.

4. Жития преподобных старцев Оптиной пустыни. – Минск, 2004 – 334 с.
5. Смирнов С. И. Духовный отец в Древней Восточной Церкви. – М.: Православный Свято-Тихоновский Богословский институт, 2003. – 528 с.
6. Поляномерульский В. Житие и писания молдавского старца Паисия Величковского. – 2-е изд. Оптина пустынь, 1847. – 140 с.
7. Четвериков С. Молдавский старец Паисий Величковский, его жизнь, учение и влияние на православное монашество – М.: Правда христианства, 1998. – 132 с.

Бричка А.В.

Национальная академия руководящих кадров культуры и искусств

ФЕНОМЕНЫ АСКЕТИЗМА И СТАРЧЕСТВА В КОНТЕКСТЕ ДУХОВНОЙ КУЛЬТУРЫ УКРАИНЫ XVIII ВЕКА

Аннотация

В статье рассмотрены феномены аскетизма и старчества в контексте духовной культуры Украины XVIII в. Установлено, что старчество является редким культурным феноменом, зародившимся в недрах монашеской культуры, но не имеющим ни четкого определения, ни границ, ни определенного общественного статуса. Старчество является духовным руководством признанного монаха-аскета с определенным духовным опытом, который носит характер духовного лечения, кардинальной перестройки духовного строя ученика-послушника. В XVIII в. старчество стало единственной оздоровительной силой монашества, духовной сердцевиной Церкви, что через оздоровление церкви осуществляло лечебное воздействие и на светское общество нашей страны. Благодаря деятельности выдающегося украинского подвижника Паисия Величковского, до XIX века послушание как аскетический подвиг становится центральным моментом в отечественном монашестве.

Ключевые слова: аскетизм, духовная культура, исихазм, старчество, Паисий Величковский.

Brychka A.V.

National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

THE PHENOMENA OF ASCETICISM AND ART IN THE CONTEXT OF SPIRITUAL CULTURE OF UKRAINE XVIII CENTURY

Summary

In the article the phenomenon of asceticism and staretstva in the context of spiritual culture of Ukraine XVIII century. Found that staretstvo is a rare cultural phenomenon that originated in the bowels of monastic culture, but had no clear definition, no limits, no particular social status. Staretstvo is spiritual guidance recognized ascetic monk with a certain spiritual experience that is the nature of spiritual treatment, a fundamental restructuring of the system of spiritual student-novice. In XVIII century. staretstvo force was the only recreational monks, the spiritual heart of the Church that carried through rehabilitation church therapeutic effect and secular society of our country. Through the activities of prominent Ukrainian devotee Paisius Velichkovsky, the XIX century ascetic obedience as is the central point in the domestic monasticism.

Keywords: asceticism, spiritual culture, hesychasm, staretstvo, Paissy Velichkovsky.